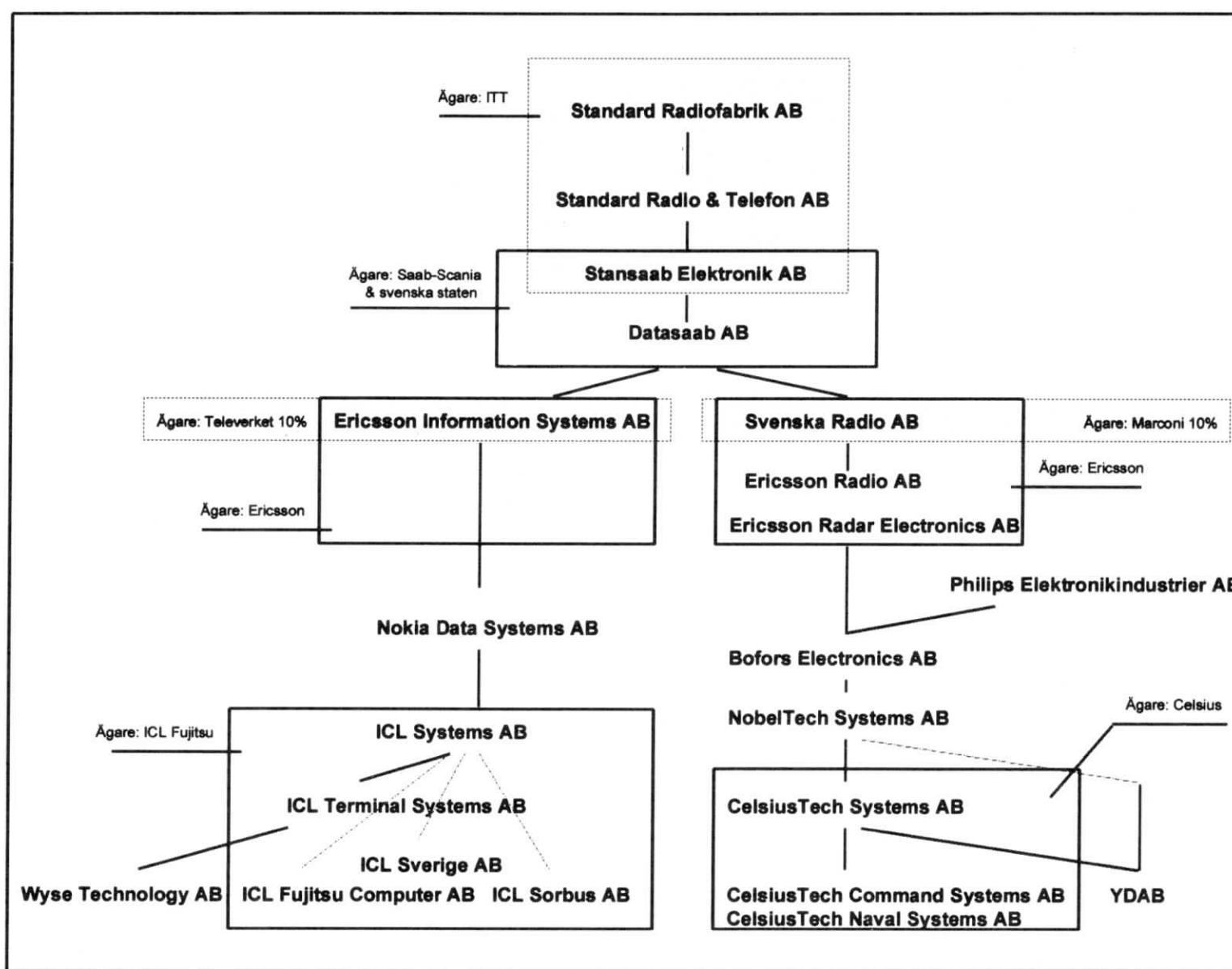

Fyrtio år av den svenska datahistorien

Från Standard Radiofabrik till...?

Framtaget på initiativ av Veteranklubben Alfa

FÖRFATTARE: KJELL MELLBERG, GUNNAR WEDELL, BO LINDESTAM

FÖRORD

Med ett leende kan vi tänka på den gamla amerikanska skämtteckningen där den uttröttade tjänstemannen vid patentverket kommer ut i väntrummet. Där sitter en lång rad förväntansfulla uppfinnare. Han säger: Ni kan gå hem allesammans. Allting har redan uppfunnits och världen behöver inte fler uppfinningar.

Så tänkte och talade man också här i Sverige i mitten av 1950-talet, när Sverige hade begåvats med en stordator, BESK, som tagits fram i Matematikmaskinnämndens regi. Den var så kraftfull att Sverige bara skulle behöva några få datamaskiner av det slaget och behovet skulle vara täckt. Idag köper vi en persondator som har minst hundra gånger så hög kapacitet som BESK för 15.000 kronor. Och det finns nu säkert över en miljon sådana datorer i Sverige.

Vid denna tidpunkt, ungefär i mitten av 1950-talet, börjar den historia om den svenska datautvecklingen som denna skrift skall behandla. Det är en verksamhet som hade sitt ursprung i ITTs (International Telegraph and Telephone) svenska bolag, som hade grundats i slutet av 1930-talet med en fabrik vid Johannesfredsvägen i Ulvsunda.

Det är också denna verksamhet som utgör det främsta rekryteringsunderlaget för Veteranklubben ALFA, som står bakom framtagandet av skriften. Allteftersom verksamheten utvecklades, förlades den vid Bällsta bro, i Barkarby, i Vällingby eller i Kista. Många är de klubbmedlemmar som har intensiva minnen från sitt arbete på dessa platser.

Den svenska datahistorien är ganska lik en skärgård med många öar, men med mycket få broar. Samma typ av struktur kan man finna i de flesta länder. Det intressanta är att varje grupp av öinnevånare anser att sin del av historien är den mest banbrytande och betydelsefulla för framtiden. Men det är helt klart att stor tankemöda har lagts ner på att finna lösningar på problem, som man tidigare inte löst, i brist på tillräcklig datorkapacitet. Så var det på 1950-talet, så är det fortfarande nu på 1990-talet.

Under lång tid har det varit specialister som utfört arbetena, och många problem har lösts, oberoende av varandra. Man var helt nöjd med att finna en lösning. Den utveckling, som vi just nu ser, är resultatet av en tillnyktring, där man genom en systematisk standardisering försöker utnyttja varandras resultat. Windows-tekniken och alla direkt användbara applikationsprogram i persondatormiljö är de tydligaste tecknen på detta. Man behöver inte heller vara superspecialist för att utföra mycket kvalificerade arbetsuppgifter med dator.

Vår historia som berättas i denna skrift börjar i den vilda teknikens tidsålder och slutar när standardiseringen börjar göra det svårt för svensk dataindustri att hävda sig på grund av de höga kostnader som man måste bära för att få vara bland världens marknadsledande företag inom denna bransch. Historien beskriver även några utflykter i dataindustrins skärgård, några erövringar och några samarbetssträvanden, men många av de övriga skeendena inom svensk dataindustri lämnas nästan obehandlade.

Kanske har vår historia varit i det närmaste okänd för andra än vi som har arbetat inom denna verksamhet, främst beroende på de speciella användningarna. Men vi kan också le åt reaktionerna från en av de stora, Ericsson, när vårt "Alfaskop" under sin storhetstid höll på att skymma Ericsson-namnet ute på europamarknaden.

Glädjande nog finns några verksamheter fortfarande kvar som har sitt ursprung i den historia som skildras i skriften. Vi i Sverige och särskilt vi i Veteranklubben ALFA skall vara mycket stolta över, att vi i denna den stenhårda konkurrensens tidsålder har något kvar att erbjuda.

Skriften är uppdelad i tre avsnitt, som avser att täcka de tre huvudperioderna i verksamhetens utveckling:

HUR DET HELA BÖRJADE – EPOKEN STANDARD RADIO & TELEFON AB (SRT)

som försöker ge en bakgrund från tillblivelsen fram till 1950-talet och som sedan mer i detalj skildrar utvecklingen under 1960-talet.

ETT DECENNIUM SVENSK DATORHISTORIA

som täcker spelet under 1970-talet kring Stansaab och bildandet av Datsaab AB,

DEN SVENSKA DATAHISTORIEN. BÖRJAN PÅ SLUTET?

som sammanfattar vad som hände med de verksamheter som fanns inom Datsaab AB och de många och skiftande turerna inom denna del av svensk dataindustri under 1980- och 1990-talen fram till nutiden.

Författare för respektive avsnitt har varit:

Kjell Mellberg, som i olika systemledande befattningar har följt verksamheten från mitten av 1950-talet och som följt med ledningssystemen till CelsiusTech-gruppen.

Gunnar Wedell, som var verkställande direktör för Stansaab Elektronik AB och Datsaab AB under hela dessa bolags operativa livstid från 1971 till 1982.

Bo Lindestam, anställd 1959 och som var applikationsprogramansvarig till Stansaab-periodens slut, därefter i omväxlande strategi- och produktroller, först inom Datsaab, därefter inom Alfaskop och dess fortsättning för att slutligen återvända till ledningssystemverksamheten.

Arbetet har utförts under överinseende av Veteranklubbens ALFAs redaktionskommitté. Denna har bestått av presidenten Einar Estréus, vicepresidenten Carl-Johan Vedin, John Wijk, Per-Åke Nilsson, Per-Åke Wallin och Åke Borgudd. Ett särskilt tack riktas till den förutvarande Teknische Direktören SM Eriksson och till Ingvar Persson och Leif Meijer som haft vänligheten att granska, kommentera och föreslå tillägg till texten.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Hur det hela började – epoken Standard Radio & Telefon AB (SRT)	5
Inledning	5
För- och kringhistoria	5
Digitalteknikens intåg	6
Intåg på systemområdet	7
Det stora språnget	9
Spinoff – civil och militär	11
Civila nysatsningar	13
Epilog – en epok övergår i en annan	15
Ett decennium svensk datorhistoria	17
Stansaab bildas	17
Det nya bolaget	17
De första sju åren	19
Dataindustriutredningen	20
”Nya Datsaab”	21
Tercas	23
Strukturumvandling	24
Datsaab under Ericsson	26
Datsaab inför EIS	26
Den svenska datahistorien. Början till slutet?	29
Inledning	29
We are ready when you are – Ericsson Information Systems	29
Ledningssystemverksamheten	40

© Copyright 1997, Veteranklubben Alfa och respektive författare

Ansvarig utgivare: Einar Estréus, Höjdvägen 3, 184 42 åkersberga

ISBN 91-630-5456-6

Produktion: Cappuccino Reklambyrå AB, Box 1440, 111 84 Stockholm

Det här kompendiet ”Fyrtio år av den svenska datahistorien”, pris 60 kr/ex exkl. porto, kan liksom broschyren ”Veteranklubben Alfa, 20-årsjubileum”, pris 40 kr/ex exkl. porto, beställas genom Veteranklubben Alfa, Postgiro 4326712-9.